

Opcat-inspektion av Polismyndigheten, polisregion Väst, arresten Uddevalla, den 31 augusti och 1 september 2016

Inspektionens genomförande

På uppdrag av justitieombudsmannen Cecilia Renfors genomförde enhetschefen Gunilla Bergerén tillsammans med föredraganden Ellen Ringqvist (protokollförrare), den 31 augusti och 1 september 2016 en oanmäld inspektion av Polismyndigheten, polisregion Väst, arresten i Uddevalla.

Inspektionen inleddes med att JO:s medarbetare togs emot av det inre befälet som kortfattad redogjorde för de dagsaktuella förhållandena i arresten. Därefter förevisades arrestlokalerna. Samtal fördes med personalen och en intagen. En översiktlig granskning gjordes av omhändertagande- och arrestantblad, tillsynsblad och säkerhetsbedömningsblanketter. Inspektionen avslutades med en sammanfattande genomgång med kommissarien Christina Steneskär och inspektören Lars-Göran Bäckman.

Syftet med inspektionen

Inspektionen är en del av JO:s uppdrag att fullgöra de uppgifter som ankommer på ett nationellt besöksorgan enligt det fakultativa protokollet den 18 december 2002 till Förenta nationernas konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (Opcat-verksamheten). Denna verksamhet hade under 2016 ett fokus på information om rättigheter till frihetsberövade.

Arresten Uddevalla inspekterades senast av JO den 25 och 26 januari 2012 (dnr 394-2012).

Uttalande av JO Renfors med anledning av inspektionen

Protokollet innehåller avslutningsvis uttalanden av JO Cecilia Renfors.

lakttagelser och upplysningar vid inspektionen

Organisation

Arresten Uddevalla tillhör polisområde Fyrbodalen, lokalpolisområde Västra Fyrbodalen. I lokalpolisområdet finns arrester även i Strömstad och Lysekil. Arresten Uddevalla har två anhållnings- och sju tillnyktringsceller, och den är öppen dygnet runt. Det finns inte någon tillnyktringsenhet i Uddevalla.

När inspektionen inleddes var fyra personer intagna i arresten. Två av dem var anhållna.

Celler, materiella förhållanden m.m.

Förhållandena i arresten var överlag desamma som vid JO:s inspektion 2012. En viss renovering hade utförts men det var fortfarande klotter på väggarna i några av cellerna.

Samtliga celler vetter mot polisens parkering och en cykelväg. Persiennerna i cellerna är därför alltid nedfällda.

Dubbelbeläggning

Dubbelbeläggning av celler förekommer någon gång varje år, t.ex. vid skolavslutningar. En anställd uppgav att han av säkerhetsskäl är emot dubbelbeläggning och att han i egenskap av inre befäl kan säga nej till detta. Det finns dock inte något stöd för den uppfattningen hos hans chefer.

Utomhusvistelse

Utrymmet för utomhusvistelse är detsamma som vid JO:s inspektion 2012. Vissa mindre förändringar har dock gjorts, bl.a. är taket nu gallerförsatt och det finns en gallergrind till bakgården.

En arrestvakt uppgav att han inte regelmässigt informerar de intagna om möjligheten till utomhusvistelse.

Bemanning och kompetens

Det finns inte några skriftliga rutiner för arrestverksamheten. Hos arrestvakten finns ett utkast till en handbok för arrestverksamhet som tagits fram av Polismyndigheten.

Arresten bemannas av väktare från bevakningsföretaget Avarn enligt ett avtal med Polismyndigheten, polisregion Väst. En arrestvakt tjänstgör torsdagar kl. 22–fredagar kl. 07, och fredagar kl. 16–måndagar kl. 15.

Enligt avtalet ska arrestvakterna vara väktarutbildade med minst ett års erfarenhet som väktare eller arrestvakt. Arrestvakterna ska även ha genomgått en särskild arrestantbevakningsutbildning (24 timmar) genom Polismyndighetens försorg. Inställetiden för en arrestvakt är 60 minuter.

I samtal med en arrestvakt kom det fram att han inte kände till Polismyndighetens föreskrifter för arrestverksamhet (PMFS 2015:7, FAP 102-1) eller föreskrifterna

om omhändertagande av berusade personer (RPSFS 2000:57, FAP 023-1). Vidare uppgav han att det var han som senast introducerade en nyanställd arrestvakt i arbetet i arresten.

Arresten kommer att få ett stationsbefäl som ska ansvara för arresten. Personalen uppgav att en arrestvakt inte ska öppna celldörren när han är ensam i arresten. JO:s medarbetare noterade dock att den arrestvakt som var i tjänst ensam tog ut en person som var omhändertagen med stöd av lagen om omhändertagande av berusade personer m.m. (LOB) när denne behövde gå på toaletten.

Arrestvakterna är obeväpnade men bär handfängsel och larm.

Ankomsten till arresten

Förmansprövning och avvisitering

Förmansprövningen görs på plats i arrestintaget av det inre befälet. Utanför kontorstid ansvarar det inre befälet även för den förmansprövning som krävs i förhållande till arresten Strömstad (se JO:s protokoll dnr 4102-2016).

Avvisiteringen utförs av polispatrullen och arrestvakten.

Inskrivning och säkerhetsbedömning

Enligt Polismyndighetens föreskrifter och allmänna råd om polisarrestorer ska en säkerhetsbedömning göras av varje person som tas in i arrest (1 kap. 6 §, PMFS 2015:7, FAP 102-1). Bedömningen ska genomföras så snart som möjligt efter intagningen och den ska dokumenteras.

Det inre befälet ansvarar för att en säkerhetsbedömning görs av alla som tas in i arresten. Polispatrullen gör säkerhetsbedömningen och dokumenterar den på Polismyndighetens blankett för säkerhetsbedömning i samband med inskrivningen. Det finns inte något krav på att det inre befälet ska signera bedömningen. Arrestvakten är i de flesta fall närvarande när säkerhetsbedömningen görs. Om någon förändring sker av bedömningen förmedlas det muntligt till arrestvakten.

Personalen framhöll att de tar ett stort ansvar för att bedöma de intagnas hälsotillstånd, särskilt när det gäller personer med diabetes. Ett inre befäl uppgav att han vid minsta sjukdomstecken alltid ser till att den frihetsberövade förs till sjukhus.

Tillsyn

De gripna och anhållna ses normalt till varje timme och LOB-omhändertagna var femtonde minut. Det inre befälet informerar arrestvakten om tillsynsfrekvensen och informationen överförs sedan muntligt mellan arrestvakterna.

Arrestvakten fyller i tillsynsbladet (som finns på celldörren) och anger tidpunkten för tillsyn och uppgifter om bl.a. den intagnes position (t.ex. om han eller hon ligger på rygg, mage eller sidan, sitter eller står) eller om den intagne varit på toaletten, besökt rastgården eller har fått medicin. Tillsynen sker normalt genom fönstret

på celldörren men om något verkar konstigt kan arrestvakten öppna dörren för att kontrollera att den intagne andas.

I arrestlokalen finns en tavla där namnen på de intagna antecknas. För LOB-omhändertagna var vid inspektionen klockslag för ”in” och ”ut” angivna vid tidpunkten när de togs in i arresten respektive sex timmar senare.

Granskning av dokumentation

Vid granskningen av omhändertagandeblad fann JO:s medarbetare att LOB-omhändertagna generellt varit intagna i sex timmar.

Vid granskningen av tillsynsblad noterade JO:s medarbetare att det inte fanns uppgifter dokumenterade om någon annan utomhusvistelse än den som skett i samband med rökning.

Information om rättigheter och rutiner

Skriftlig och muntlig information

Det finns inte någon rutin för vem som ska lämna information om rättigheter till de intagna, och det dokumenteras inte att det har skett. Personalen uppgav att det är det inre befälet som ansvarar för att Polismyndighetens informationsblad till misstänkta och frihetsberövade lämnas till de intagna, men att det är poliserna som ska göra det. Ett inre befäl uppgav dock att han inte hade någon kännedom om detta, och inte heller någon av de poliser som JO:s medarbetare samtalade med visste vad som gäller.

LOB-omhändertagna får muntlig information om anledningen till omhändertagandet i anslutning till att de frigges.

Information i samband med anhållande

Den polis som har haft kontakt med åklagaren informerar den intagne om anhållningsbeslutet.

Beslut om restriktioner

Åklagaren uppdrar åt en polis att informera den intagne om ett beslut om restriktioner.

Underrättelse till närstående

Det finns inte någon rutin för att fråga de intagna om de vill att någon närstående ska underrättas om var de befinner sig, att det ska dokumenteras att frågan har ställts eller att någon närstående har underrättats. Enligt personalen ska det inre befälet ställa frågan. Det dokumenteras dock inte att den intagne har tillfrågats eller att någon närstående har underrättats.

Uppgifter från personalen och en intagen

I samtal med en arrestvakt kom det fram att de intagna generellt inte får någon information om att de kan få duscha eller att de kan få hygienartiklar. Vidare uppgav

han att ”det är sex timmar som gäller” för LOB-omhändertagna, men att han i något fall har meddelat det inre befälet när en LOB-omhändertagen verkade ha nyktrat till tillräckligt för att eventuellt kunna friges.

JO:s medarbetare samtalade med en intagen kvinna som enligt dokumentationen varit LOB-omhändertagen i ca två och en halv timme. Hon uppgav att hon inte hade fått någon information om sina rättigheter och hon trodde att hon var placerad i cellen för att hon var misstänkt för brott. Hon hade vid samtalet med JO:s medarbetare ännu inte blivit förhörd. Hon hade varit på toaletten vid flera tillfällen, men hon hade inte fått något att äta eller dricka. Hon hade bitt personalen om att de skulle meddela hennes man var hon befann sig eftersom hon trodde att han oroade sig för henne. Hon hade inte fått någon återkoppling angående detta, och hon oroade sig för maken. JO:s medarbetare konstaterade att det inte var några problem att samtala med kvinnan och att hon själv kunde gå fram och tillbaka i korridoren i samband med toalettbesök.

JO:s medarbetare samtalade därefter med det inre befälet och det kom fram att kvinnan inledningsvis hade tagits med för en kroppsbesiktning. Därefter blev hon LOB-omhändertagen. På fråga om det hade gjorts någon löpande prövning av omhändertagandet ska bestå angavs att hon ännu inte hade blivit förhörd med anledning av det brott hon var misstänkt för.

Vid samtal med det inre befälet som ansvarat för förmansprövningen kom det fram att det i samband med LOB-omhändertagandet angetts att ett förhör per telefon skulle kunna hållas med kvinnan vid ett senare tillfälle.

Granskning av dokumentation

Vid granskning av handlingar kom det fram att den LOB-omhändertagna kvinnan blev frigiven efter att ett förhör hade hållits och att det skedde ca två timmar efter det att JO:s personal hade samtalat med henne. Hon var frihetsberövad under ca fyra och en halv timme.

Hälso- och sjukvård

Lokalpolisområde Västra Fyrbodal har inte något avtal med jourläkare. Vid behov förs de intagna till vårdcentralen i Uddevalla eller till Norra Älvsborgs länsjukhus i Trollhättan.

Det finns inte någon rutin för läkemedelshanteringen. Det inre befälet beslutar om medicinutdelning till de intagna. Arrestvakten överlämnar medicinen till de intagna och ska se till att de sväljer den. Detta dokumenteras manuellt på blanketten Medicinrapport. Om en intagen inte vill ha sin medicin ska det förhållandet dokumenteras på blanketten.

Avslutande genomgång

JO:s medarbetare redogjorde för sina iakttagelser m.m. från inspektionen. Företrädarna för Polismyndigheten anförde bl.a. följande.

De kunde inte svara på om Polismyndigheten har några riktlinjer för överbeläggningar.

Såväl kompetensen hos arrestvakterna som deras inställetid är bekymmersam. Det förekommer språkförbistring i kommunikationen med det upphandlade bevakningsföretaget. Det vore önskvärt att kunna avropa vaktkonstaplar för tjänstgöring i arresten.

Efter JO:s inspektion 2012 upprättades en rutin som anger vem som är ansvarig för att lämna information om rättigheter till de frihetsberövade. De kunde dock inte svara på varför rutinen inte tillämpas. De framhöll att det vore bra om alla åtgärder registrerades i ett formulär med obligatoriska fält i DurTvå.

Vid protokollet

Ellen Ringqvist

Justeras den 10 maj 2017

Gunilla Bergerén

Uttalande

Jag har tagit del av protokollet som föranleder följande uttalanden från min sida.

Information om rättigheter

Av 2 § häktesförordningen följer att varje intagen ska informeras om verkställighetens innebörd i anslutning till att han eller hon tas in i arrest, på ett språk som han eller hon förstår. I Polismyndighetens föreskrifter (PMFS 2015:7, FAP 102-1) anges att alla som tas in i en arrest som huvudregel ska få skriftlig information om sina rättigheter och skyldigheter samt att det ska dokumenteras att informationen har lämnats (1 kap. 4 §).

I ett beslut den 18 juni 2014 om information om rättigheter och verkställighetens innebörd till intagna i polisarrest (JO 2014/15 s. 104, dnr 2572-2013) betonade jag bl.a. angelägenheten av att det införs rutiner som innebär att intagna får del av information om sina rättigheter och verkställighetens innebörd på ett rättssäkert sätt. I detta ligger bl.a. att personer som är frihetsberövade oavsett grunden för frihetsberövandet får tillgång till information om sina rättigheter, också i skriftlig form, på ett språk som de förstår, i så nära anslutning till frihetsberövandet som möjligt. Jag påtalade också vikten av att dokumentera vidtagna åtgärder, bl.a. från kontroll- och rättssäkerhetssynpunkt.

Det framgår av protokollet att det inte finns någon rutin för att lämna information om rättigheter till intagna och att personalen inte vet vad som gäller. Vidare framgår det att LOB-omhändertagna får muntlig information om varför de blivit omhändertagna i samband med att de frigges. Dessa brister identifierades redan vid JO:s förra inspektion. Polismyndigheten behöver vidta åtgärder som säkerställer att informationen lämnas och att det dokumenteras att det har skett. Med anledning av vad som kommit fram i samtal med en intagen vill jag särskilt erinra om att en LOB-omhändertagen så snart som möjligt ska underrättas om anledningen till omhändertagandet (7 § LOB).

Bedömning av LOB-omhändertagna

En person får LOB-omhändertas om han eller hon är så berusad av alkohol eller annat berusningsmedel att han eller hon inte kan ta hand om sig själv eller annars utgör en fara för sig själv eller för någon annan (1 § första stycket LOB). Den omhändertagne ska frigges så snart det kan ske utan men för honom eller henne själv och det inte längre finns skäl för omhändertagandet (7 § tredje stycket LOB).

I protokollet redovisas omständigheter som tyder på att det är tveksamt om det i arresten Uddevalla sker en fortlöpande prövning av om ett LOB-omhändertagande ska bestå.

När det gäller den LOB-omhändertagna intagna som nämns i protokollet finns det skäl att ifrågasätta om hon har hållits kvar i arresten efter en tidpunkt när det kan ha varit befogat att frige henne. Polismyndigheten behöver därför säkerställa att en fortlöpande prövning av om ett LOB-omhändertagande ska bestå faktiskt äger rum,

t.ex. genom en tydlig rutinbeskrivning. Det bör också tydliggöras i myndighetens rutiner att tjänstgörande arrestvakt ska uppmärksamma det behöriga befälet på såväl förbättringar som försämringar av en intagens allmänna tillstånd.

Underrättelse till närstående

Vid inspektionen kom det fram att det inte finns någon rutin för att tillfråga de intagna om de vill att någon närstående ska underrättas om frihetsberövandet. Jag vill därför erinra om de skyldigheter som gäller i fråga om underrättelse till intagnas närstående (se 24 kap. 21 a § rättegångsbalken, 17 a § polislagen och 3 § häktesförordningen samt bl.a. ärendena JO 2012/13 s. 165, dnr 3682-2011, och JO 2013/14 s. 222, dnr 2293-2012). Det finns också i fråga om underrättelser till närstående anledning att erinra om dokumentationskravet i Polismyndighetens föreskrifter. Jag förutsätter att man från polisens sida vidtar åtgärder för att komma till rätta också med dessa brister.

Utomhusvistelse

Jag har i ett beslut den 18 juni 2014 (JO 2014/15 s. 115, dnr 2504-2013) om möjligheten till utomhusvistelse för intagna i arrest konstaterat att det bl.a. finns påtagliga brister i utformningen av rastgårdar. Jag har vidare uttalat att det inte är en tillräcklig åtgärd att man tar fram standarder och anvisningar för nybyggnad av polisarrest, inklusive rastgårdar.

Av protokollet framgår att utrymmet för utomhusvistelse för intagna i arresten i Uddevalla är detsamma som vid JO:s inspektion 2012, men att taket numera är gallerförsedd och det finns en gallergrind till bakgården. Av utredningen i det nyss nämnda beslutet framgår att rastgården är 12 kvadratmeter, vilket får anses vara i minsta laget. Utredningen visade att huvuddelen av landets rastgårdar är 15 kvadratmeter. Jag bedömde i det ärendet att detta är tillräckligt för att tillgodose behovet av fysisk aktivitet under den begränsade tid en intagen befinner sig i polisarrest.

Det är bekymmersamt att det inte har vidtagits annat än marginella åtgärder för att förbättra utformningen av rastgården. Jag avser att fortsatt följa frågan.

Ljusinsläpp i celler

Av protokollet framgår att persiennerna i anhöllningscellerna alltid är nedvinklade. Enligt förordningen om utformningen av häkten och polisarrest ska ett förvaringsrum vara försedd med fönster så att en intagen får tillräckligt med dagsljus. Polismyndigheten behöver därför vidta åtgärder för att öka ljusinsläppet i anhöllningscellerna.

I övrigt föranleder protokollet inte några uttalanden från min sida.

11 maj 2017

Cecilia Renfors